

Sto let od vraždy hajného Dořičáka ze Zubří

*/ One Hundred Years Since the Murder
of Gamekeeper Dořičák from Zubří*

Šárka Anlaufová

Abstracts:

This article presents a detailed analysis of the tragic death of the gamekeeper Ludvík Dořičák, who was murdered on 12 March 1924 in the forests between Zubří and Zašová. A shortened text of the article has already been published in the Zuberské noviny at the time of the anniversary of the murder, but here it is presented to the reader in its full version, including additional essential details, supplemented by new information that came to light after the publication of the article. Ludvík Dořičák was murdered while on duty by poachers Josef Frydryšek and Alois Fabián. They were caught shortly after the murder and sentenced to death, which was subsequently commuted by a presidential pardon to hard labor. The text thus describes in detail not only the course of the crime itself, but also focuses on the subsequent fates of the individual actors, including their families, and the entire event in a broader context. This article is a reminder of a long-ago tragedy, but it also presents testimony to life in Wallachia in the period shortly after the First World War. At the end of the text, it is also dedicated to attention to previous literary treatments and inaccuracies in older literature, which underlines the importance of careful historical research and its impact on the understanding of historical events.

Keywords:

Zubří, Zašová, Wallachia, poaching, first republic, revenge

Úvod

Tragický příběh hajného Ludvíka Dořičáka se udál před sto lety v lese pod Ostrým vrchem, na hranici katastrů obcí Zubří a Zašová. V období krátce po vzniku Československa byla situace nejen na Valašsku, ale v celé zemi, značně složitá. Přestože nově vzniklá republika znamenala pro mnohé naději na zlepšení starých pořádků a lepší život, každodenní realita za touto představou značně zaostávala, zejména pak v podhorských oblastech, kde ke zlepšování podmínek docházelo jen velmi pomalu, pokud vůbec. V tomto kontextu se odehrál i příběh hajného Dořičáka a jeho vrahů, kteří kvůli pomstě a nenávisti způsobili tragédii svému okolí a především svým rodinám, jež tyto události poznamenaly na celé generace.

Ačkoliv jde o příběh známý a několikrát literárně zpracovaný, postupem času se jeho obsah měnil, a tak bylo stále těžší určit, co je skutečnost a co fantazie pozdějších spisovatelů. Z toho důvodu se autorka článku (praprapraneť hajného) pokusila o co nejpřesnější rekonstrukci tehdejších událostí a uvedení všech informací na pravou míru. Její práce by však nebyla možná bez úsilí mnoha osob a institucí, jejichž pomoc a ochota umožnily odhalit zapomenutá fakta. Spolupráce s Moravským zemským archivem v Brně, Slezským zemským archivem v Opavě, Státním okresním archivem v Olomouci, Státním okresním archivem ve Vsetíně, Státním oblastním archivem v Hradci Králové a Generálním ředitelstvím vězeňské služby ČR – kabinetem dokumentace a historie byla klíčová při vyhledávání autentických pramenů. Stejně důležitý byl také příspěvek pamětníků ze Zubří, Zašové a Veselé, kteří díky svým osobním vzpomínkám umožnili identifikaci míst a událostí, jež by jinak zůstaly navždy ztraceny a bez jejichž neocenitelné pomoci by rekonstrukce této kapitoly místní historie nebyla úplná.

Předkládaný článek byl již ve zkrácené formě publikován v Zuberských novinách tak, aby vyšel přesně v době stého výročí tragédie (ANLAUFOVÁ 2024, 11–14). Po jeho uveřejnění se však objevily nové skutečnosti, které výrazně obohacují a rozšiřují dosavadní znalosti o této události. Tyto nové informace, uvedené níže, nejenže doplňují původní verzi, ale zároveň opravují některé dřívější nepřesnosti.

Realita života na Valašsku v prvních letech Československa

Východomoravské Valašsko patřilo tradičně k chudým krajům. Život místních obyvatel byl do značné míry ovlivněn přírodními podmínkami, které zde představovalo drsné podhorské klima a málo úrodná půda. Pomineme-li příchod průmyslu, který se v regionu rozvíjel spíše až od druhé poloviny 19. století, živil se lidé na Valašsku především zemědělstvím, respektive pastevectvím, lesnictvím a drobným řemeslem, což poskytovalo v kontextu zdejšího kraje jen skromnou a často také nejistou obživu (FIŠER A KOL. 2020, 365–401; ŠTIKA 2018, 8–32). Chudoba a nedostatek pak vedly nejdříve k pytláctví, které představovalo způsob, jak si přilepšit nebo alespoň překonat nejhorší období, což však bylo v konfliktu se zákony, které ve zdejších hvozdech zastupovali panští hajní. Střety mezi pytláky a hajnými pak často přerůstaly do osobních sporů. Tragická vražda hajného Dořičáka tak představuje nešťastné vyvrcholení jednoho konfliktu, kde na začátku snad byla bída a nedostatek, později však už zášť a osobní nenávist.

Rekonstrukce událostí dle dobových pramenů

Následující popis událostí vychází z dochovaného vězeňského spisu Josefa Frydrýška, který zahrnuje cca 230 nečíslovaných stran různého archivního materiálu (SOA v Hradci Králové, fond Trestnice Valdice, kart. 490, inv. č. 547, č. spisu 1721). Kvůli jeho rozsahu, nepřehledné struktuře a absenci číslování nejsou v textu dále uváděny odkazy na jednotlivé pasáže. Ze zmíněného spisu však byly čerpány téměř všechny uvedené informace, a pokud tomu bylo jinak, je na místě uveden příslušný zdroj.

Rok 1923 přinesl na Valašsko mimořádně krutou zimu, která výrazně ovlivnila životy zdejších obyvatel. Již v polovině prosince pokryla krajinu silná sněhová nadílka, která zůstala na horách až do druhé poloviny března následujícího roku (<http://historie.zasova.info/subdom/historie/frantisek-can/>). Přetrvávající mrazy a vysoké sněhové závěje výrazně komplikovaly práci hajných, jejichž služba byla i za normálních podmínek fyzicky náročná. Jedním z nich byl také Ludvík Dořičák ze Zubří (* 19. 8. 1893 tamtéž; ZAO, fond Sběrka matrik Severomoravského kraje, inv. č. 2363, sig. VM XIII 8, Rodná matrika Zubří, 1881–1896, 225), který působil u místní správy lesů rožnovského velkostatku.

Byl večer, středa 12. 3. 1924, a v hájovně na Dořičáčkách panovala neklidná atmosféra (Pod Javorníkem čp. 297, Zubří). Augustina Dořičáková netrpělivě očekávala svého manžela, který se měl vrátit ze služby. Čas plynul, ale Ludvík se domů nevracel. Když se následujícího rána probudila a zjistila, že její manžel stále není doma, rozhodla se kontaktovat hajného Jana Martínka ze Zašové (čp. 150), aby zjistila, zda měl Ludvík předešlý večer noční směnu. Hajný Martínek však věděl, že žádná taková směna nebyla a hned tušil, že se stalo něco zlého. Bezprostředně uvědomil revírníka Adolfa Stenzla (Zašová čp. 38), který okamžitě zorganizoval pátrací akci.

Ludvík Dořičák byl naposledy viděn předchozího dne dopoledne, kdy navštívil prá-

vě revírníka Stenzla v Zašové, odkud odešel okolo poledne s pokyny pro další dny. Po cestě se zastavil společně s hajnými Janem Martínkem a Ferdinandem Bumbalou (Zašová čp. 234) v obchodě Arnošta Coufala v Zašové (čp. 79), kde se všichni tři zdrželi přibližně do dvou hodin odpoledne. Po této návštěvě se hajní vydali na cestu domů. Kolem třetí hodiny se rozloučili a Ludvík Dořičák pokračoval svou obvyklou trasou lesem směrem do Zubří. Nikdo nemohl tušit, že tato cesta bude jeho poslední.

Pátání po Ludvíku Dořičákovi bylo zahájeno v horní části Zašové, v lesích pod Vlčím vrchem, odkud se přesunulo severovýchodním směrem a pokračovalo podél údolí Rakového potoka pramenícího pod Ostrým vrchem. Skupina se vydala po zaváté stezce až k místu, kde cesta křížuje potok a pokračuje do Zubří. Jeden z hajných potok překročil a v závěji zahlédl část kamaší. Rychle zavolal ostatní a při odhrabávání sněhu odkryl tělo Ludvíka Dořičáka. Následný pohled byl děsivý – tělo bylo pokryto ranami a sníh kolem nasáklý krví. Na místo byli povoláni četníci spolu s lékařem Jaroslavem Vášou, kteří provedli ohledání a potvrdili, že Dořičák byl zavražděn (Obr. 1). Na jeho těle byla spatřena četná poranění hlavy, obličeje a rukou, způsobená různými ostrými a tupými předměty. Na krku byly dvě rány – jedna povrchová o délce 1,5 cm a druhá byla 6 cm dlouhá a tak hluboká, že dosáhla až k hlasívkám a průdušnici. Smrt byla způsobena vykrvácením z této bodnořezné rány (ZAO, fond Sbírka matrik Severomoravského kraje, inv. č. 13644, sig. VM XIII 24, Úmrtní matrika Zubří, 1914–1944, 197).

Kniha zemřelých pro <i>Zubří</i>												Sv. <i>V</i>	
za rok <i>1924</i>												Str. <i>197</i>	
Číslo zápisu	Svazek a strana	Čas		Číslo domu	Zemřelého	Náboženství	Pohlaví	Stáří		Příčina smrti dle ohledacího listu s číslem řadovým	Zaopatřoval	Pochovával	Poznámky
		úmrtí	po-hi-bu místo po-hřbu					roční	měsíční dnů				
					rodné a křestní jméno, stav, povolání, bydliště; otcovo křestní a rodné jméno, povolání a bydliště, matčino křestní a rodné jméno	katolické akolické	mužského ženského	roční	měsíční dnů				
					<i>Přeneseno</i>	<i>15</i>	<i>96</i>			<i>2</i>			
<i>15</i>	<i>So V Pa 197</i>	<i>1924 březen 12 16</i>		<i>0 les</i>	<i>Dořičák, Ludvík, smrtí 1. 1. 30 623. hajný v Zubří, syn Jana Dořičáka, paschdů v Zubří a jeho manželky Hlávky Přemyslov. Nar. 1918. 1898 v Zubří</i>					<i>Vykvácení a bodnořez na krku (vraždě) c. 15. 9. 1924.</i>	<i>Josef Tazák Jaroh.</i>		

Obr. 1: Zápis o úmrtí Ludvíka Dořičáka v matriční knize. Zdroj: ZAO, fond Sbírka matrik Severomoravského kraje, inv. č. 13644, sig. VM XIII 24. Úmrtní matrika Zubří, 1914–1944, 197.

Po nálezu těla bylo okamžitě zahájeno intenzivní vyšetřování. Ludvík Dořičák byl mladý a fyzicky zdatný muž, což vedlo k pochybnostem, že mu tak rozsáhlá zranění způsobil jeden člověk. Podezření padlo na tesaře Aloise Fabiána (* 22. 3. 1899 – Čertoryje čp. 155, Zubří), který se v roce 1923 přženil do Zašové, kde žil v domě čp. 174. Další podezřelý byl zedník Josef Frydrýšek (* 7. 10. 1896 – Ústí u Hranic čp. 41). Frydrýšek se jen několik dní před vraždou, 10.–11. března 1924, přestěhoval ze Zubří (Porubky čp. 277) do domu Josefa a Antonie Zelenkových v Zašové (čp. 141) a stal

se Fabiánovým sousedem. Oba tito muži byli pytláci, dobře se znali a tento sousedský vztah posílil podezření, že mohli být do zločinu zapleteni společně. Alois Fabián byl známým pytlákem a opakovaným pachatelem trestných činů. Již dvakrát byl odsouzen za krádeže, naposledy 31. 1. 1924 k šesti týdnům těžkého žaláře, přičemž byl přistižen právě hajným Dořičákem, když dne 18. 11. 1923 dobýjel srnu, která uvízla v nastraženém oku. Tento incident vyvolal u Fabiána hlubokou nenávist vůči Dořičákovi, kterou nijak neskrýval. Již při návratu z tehdejšího soudního jednání v Novém Jičíně, kde byli oba přítomni, začal Fabián hajnému ve vlaku vyhrožovat. Dořičák, aby se konfliktu vyhnul, si přesedl do jiného vagónu, avšak Fabián ho následoval a v hrozbách pokračoval. Prohlásil, že pytláčit nepřestane, ba naopak, bude ještě horší než dříve, a vyjádřil svůj záměr sprovodit ze světa jak Dořičáka, tak hajného Jana Martínka, pokud je někde potká o samotě. Ještě téhož dne Ludvík Dořičák varoval hajného Martínka (Obr. 2) a s obavami dodal, že pokud by ho někdo zastřelil, bude za to zodpovědný právě Fabián.

Obr. 2: Hajný Jan Martínek ze Zašové. Zdroj: Rodinný archiv paní Jany Stodůlkové. |

Alois Fabián otevřeně projevoval svou nenávist nejen k Ludvíku Dořičákovi, ale i k dalším hajným, s nimiž měl spory. Ve Svobodově hostinci v Zašové, který se nacházel v místech před dnešním kulturním domem, se 2. 3. 1924 během zábavy opil a hlasitě se chlubil svými pytláckými skutky. Také vyprávěl, že nedávno chytil pod krk hajného Ferdinanda Bumbalu (Obr. 3) a že mu pořádně nafackoval. V zápalu opileckého nadšení pak pokračoval vyhrůžkami na adresu Ludvíka Dořičáka, kterému nedokázal odpustit incident se srnou. Prohlásil, že je rozhodnutý Dořičáka buď zbít, nebo zabít, jakmile se mu naskytne vhodná příležitost. Na téže zábavě sdělil synovi hajného Jana Martínka, Josefovi, že má spadeno i na jeho otce. Přiznal, že jej několikrát měl na mušce, ale jen kvůli soucitu s jeho matkou a dětmi ho zatím nezastřelil. Při jiných příležitostech se Fabián otevřeně vracel k období války, kdy se intenzivně věnoval pytláctví, a opět vyhrožoval Janu Martínkovi, který ho dříve udal za krádež dřeva. Tvrdil, že příště ho zabije, například bodnutím do krku. Tyto opakované výhrůžky a násilné projevy jen dokreslovaly Fabiánův charakter.

Obr. 3: Hajný Ferdinand Bumbala ze Zašové. Zdroj: FIŠER, Z A KOL. AUTORŮ, 2020: *Zašová v proměnách časů*, 365.

Josef Frydrýšek byl rovněž zkušeným pytlákem, i když ne asi tolik, jako jeho komplic Fabián, nebo mu to alespoň nebylo prokázáno. Jeden z doložených případů se stal koncem března 1923, kdy Frydrýšek pracoval u Marie Holíšové v Zubří (Porubky čp. 281). Společně s jejím třináctiletým synem Bohumilem Holíšem a s vypůjčenou loveckou puškou od hostinského Adolfa Adamce ze Zubří (Porubky čp. 277) nelegálně zastřelil srnu, kterou si společně rozdělili, avšak tento případ pytláctví byl Josefu Frydrýškovi prokázán až během vyšetřování vraždy hajného Ludvíka Dořičáka.

Dne 10. 3. 1924 popíjel Alois Fabián a Josef Frydrýšek u Josefa Zelenky doma (Zašová čp. 141) a zde se také domluvili, že v blízké době vyrazí společně pytláčit. Ani jeden z nich však nevlastnil zbraň, ale oba dobře věděli, kde si ji mohou snadno opatřit. Alois Fabián si obstaral jednohlavňovou pušku od Josefa Zelenky (není jasné, zda si ji vypůjčil nebo odcizil). Potřebné kapsle (speciální náboje pro tento druh pušky) k této zbraní se pokusil vymámit již následujícího dne v Zubří od svého přítele Michala Zetochy (Okružní čp. 549), avšak neúspěšně. Nakonec získal celkem tři kapsle od svého bratra Jana Fabiána (Šafránová čp. 128, Zubří). Během svého pobytu v Zubří se oba pytláci zastavili také u rodičů Aloise Fabiána, kde si Fabián vyzvedl broky a střelný prach (Čertoryje čp. 155). Josef Frydrýšek si pak vypůjčil dvouhlavňovou pušku v hostinci Adolfa Adamce (Hlavní čp. 263), kterou měl půjčenou již v minulosti, a nepozorovaně si ji odnesl domů.

Co se přesně odehrálo v osudnou středu 12. 3. 1924? Alois Fabián a Josef Frydrýšek se toho dne okolo desáté dopoledne vydali pytláčit do lesů nad Zašovou. Proti jejich plánu byla Frydrýškova žena i jeho matka, avšak Fabián na jejich obavy reagoval slovy: „Co se bojíš, když nebude o čtyřech, bude o dvou.“ Tento výrok naznačoval, že pokud se jim nepodaří ulovit srnu, mají v úmyslu zastřelit hajného. Z jeho řeči tak jasně vyplývalo, že již tehdy měli oba muži v úmyslu vraždit a že nešlo o náhodný čin, spáchaný ve strachu nebo v panice.

Během cesty do lesa nabádal Alois Fabián Josefa Frydrýška, aby byl zvlášť ostrážitý a dával pozor na přítomnost hajného Dořičáka. Fabián zdůraznil, že pokud jeden z nich Dořičáka spatří, musí ho bez váhání zabít, aby se vyhnuli možným problémům. Takto spolu chodili po lese asi až do třetí hodiny odpoledne, ale štěstí jim ten den nepřálo. Vydali se tedy domů, každý po jedné straně potoka. Náhle spatřil Josef Frydrýšek hajného Dořičáka, který okamžitě sundal pušku z ramene a přikázal Frydrýškovi, aby odložil svou zbraň. Frydrýšek poslechl a pušku opřel o strom. Dořičák se poté dotázal, zda má Frydrýšek u sebe ještě nějaké další zbraně nebo předměty, přistoupil k němu a prohledal jeho kapsy. Poté Frydrýška vyzval, aby s ním šel k hajnému Marfínkovi, který bydlel asi 500 metrů od onoho místa. Dořičák, v domnění, že v blízkosti může být někdo další, se dotázal Frydrýška, zda v okolí někdo je. Frydrýšek, neochoten přiznat přítomnost Fabiána, odpověděl, že o nikom neví. Alois Fabián byl zatím schován v houští u potoka a vyčkával. Hajný Dořičák a Josef Frydrýšek ušli jen pár kroků, když z křoví vyskočil Fabián s puškou a křikl na Frydrýška: „Odskoč, střelím!“ Frydrýšek skutečně uskočil a Fabián asi ze vzdálenosti 4–5 kroků na hajného vystřelil. Rána však nevyšla, kapsle selhala. Nežli se hajný vzpamatoval, Frydrýšek na něj skočil. Hajný Dořičák se bránil, byl to silný muž a drobný Frydrýšek (164 cm, 70 kg) by jej sám těžko přemohl. Fabián mu však rychle přispěchal na pomoc, uhodil hajného pažbou pušky do týla tak silně, až omráčený padl k zemi. Poté jej začal tlouct neznámým předmětem do hlavy, možná boxerem, který nosil často s sebou. Frydrýšek hajného několikrát uhodil do hlavy troubelí dýmky, kterou mu vytáhl z kapsy kabátu, a také zavřeným kapesním nožem, který měl on sám u sebe. Dále se přiznal, že během zápasu nahmatal hajného hůl a udeřil ho do hlavy tak silně, až se zlomila. Poté se již hajný Dořičák nehýbal. Fabián nařídil Frydrýškovi, aby odebral hajnému pušku a ukryl ji v potoce. Tam ji spolu se zbraní patřící Adolfu Adamcovi zatížili kameny, aby je voda neodnesla. Následně se Frydrýšek vrátil k hajnému, který ležel nehybně na stejném místě, a protože měl strach, že by se ještě mohl vzpamatovat, bodnul ho

kapesním nožem do krku. Následně převrátil tělo Ludvíka Dořičáka z boku na záda, vytáhl mu z kapsy niklové hodinky i s řetízem, krabičku globinu (leštidla na boty) a utíkal domů. Tam se ihned převlékl do čistého oblečení, své ženě nakázal to špinavé vyprat, odcizené hodinky uschoval na půdě a krabičku globinu do zásuvky stolu. Alois Fabián opřel po vraždě Zelenkovu pušku i s kapslí, která selhala, o pařez asi 700 metrů od místa činu a utíkal pryč. Doma se převlékl do čistých šatů a vydal se k otci Michalu Fabiánovi do Zubří. Měl však smůlu, že při útěku z místa vraždy jej zahlédl Jan Hrachovec se synem Janem (Zašová, čp. 192).

Při vyšetřování podezřelých se ukázalo, že na kabátu a kalhotách Aloise Fabiána, stejně jako na kalhotách Josefa Frydrýška, byly patrné stopy krve. Kabát a košili Josefa Frydrýška stihla jeho manželka vyprat. Mimo to měl Josef Frydrýšek na obou rukou škrábance, na pravé ruce krevní podlitiny a tržnou ránu a na pravém rameni modřiny, které zjevně utřil v zápasu. U obou bylo zjištěno, že měli na sobě oblečeny čisté košile, přestože byl čtvrtek a mezi místním obyvatelstvem nebývalo zvykem se přes týden převlékat. Vyšetřování vedené s velkou důkladností přineslo jasné důkazy. Na základě zjištěných skutečností byli oba obviněni z vraždy hajného Ludvíka Dořičáka. Fabián i Frydrýšek zpočátku zapírali a tvrdili, že v době vraždy stěhovali Josefa Frydrýška a že Alois Fabián u něj asi až do čtyř hodin spravoval střechu. Poté se prý vydal ke svému otci Michalu Fabiánovi do Zubří (Čertoryje čp. 155), aby si od něj půjčil hoblík. Josef Frydrýšek byl údajně doma a kolem šesté hodiny se vydal pro mouku do obchodu Arnošta Coufala v Zašové. Že šel Fabián do Zubří pro hoblík a Frydrýšek pro mouku k Coufalovi bylo svědky potvrzeno, nicméně Fabiánovo tvrzení o opravě střechy u Frydrýška pravdivé nebylo. Žádná oprava nebyla viditelná a střecha byla kompletně zatažená pavučinami. Ani jeden z nich tedy nebyl schopen říct, kde se v době vraždy nacházel. Při další domovní prohlídce u Josefa Frydrýška byly navíc nalezeny Dořičákovy niklové hodinky, které Frydrýškova matka odnesla z půdy a ukryla do myši díry pod chlívem, a odcizená krabička globinu. Podezření, nyní navíc podpořené důkazy, vedlo dne 13. 3. 1924 k zatčení obou násilníků.

Pohřeb hajného Ludvíka Dořičáka se konal v neděli 16. 3. 1924 v Zubří. Účastnili se ho nejen rodinní příslušníci, ale také četní obyvatelé obce a okolí, včetně úředníků velkostatku, revírníků a hajných, kteří přišli uctít památku svého kolegy. Smuteční obřad vedl kněz Josef Seget, zatímco vrchní lovčí Karel Majer z Rožnova pod Radhoštěm pronesl poslední rozloučení u hrobu (Noviny zpod Radhoště XXVI, 1924, 22. 3., č. 12: „Ze Zubří“, 5). Ludvíku Dořičákovi bylo v době jeho tragické smrti pouhých 30 let.

Jeho manželka Augustina zůstala sama se třemi malými dětmi – nejstarší dcera Emilie měla 3,5 roku (* 24. 9. 1920), mladší dcera Anna byla stará 19 měsíců (* 8. 8. 1922) a syn Adolf byl teprve tříměsíční (* 1. 1. 1924; ZAO, fond Sbírka matrik Severomoravského kraje, sig. VM XIII 16. Rodná matrika Zubří, 1915–1927, 116; 162; 196). Přestože Augustina Dořičáková obdržela vdovský důchod a zaměstnavatel se postaral o zajištění rodiny, ztrátu manžela a otce to nahradit nemohlo.

Na hrobě Ludvíka Dořičáka dnes jeho jméno nenalezneme, avšak stále nad ním stojí kříž s porcelánovým medailonem, na kterém se nachází jeho nezřetelný portrét (Obr. 4). Tento medailon zůstává jedinou viditelnou připomínkou místa jeho posledního odpočinku. Hrob je situován na zuberském hřbitově v řadě A14a, druhý od středové uličky a v současnosti je v péči rodiny Randusovy, do které se provdala hajného dcera Anna.

Obr. 4: Hrob hajného Ludvíka Dořičáka v Zubří, řada A14a. Foto: Š. Anlaufová, 2024. |

V roce 2001 byl na místě tragédie vztyčen kamenný pomník (Obr. 5), jenž připomíná tuto smutnou událost. Pomník nechal vyrobit lesník a spisovatel Vladislav Krop, a jeho instalaci provedli manželé Anna a Václav Divínovi ze Zubří. I když je na pomníku chybně uvedeno jméno „Adolf“ namísto správného „Ludvík“, neztrácí na svém významu (GPS: 49.4927778N, 18.0638889E).

A jaký byl osud vrahů hajného Dořičáka? Josef Frydrýšek a Alois Fabián po svém zatčení opakovaně popírali jakoukoliv účast na vraždě hajného Ludvíka Dořičáka. Toto zapírání trvalo až do 27. 3. 1924, kdy Josef Frydrýšek prolomil mlčení a k činu se přiznal. V rámci svého doznání podrobně popsal průběh tragické události, čímž poskytl vyšetřovatelům klíčové informace vedoucí k objasnění případu. Ke krajskému soudu v Novém Jičíně byli v této věci přizváni svědci ze Zubří a Zašové: Jan Martínek, hajný v Zašové (čp. 150); Michal Dořičák, lesní dělník v Zubří (čp. 297); František Bradáč, dělník v Zašové (čp. 39); Josef Martínek, dělník v Zašové (čp. 150).

Dále byly přečteny výpovědi několika občanů, rovněž ze Zubří a Zašové, jmenovitě: Adolfa Stenzla (Zašová čp. 38), Čeňka Pšenice (již neexistující dům čp. 294, stával v Zubří – Pod Ostrým – vedle čp. 293), Josefa Krpely (Pod Javorníkem čp. 298, Zubří), Jana Hrachovce st. a Jana Hrachovce ml. (oba Zašová čp. 192), Michala Adamce (Porubky čp. 278, Zubří), Michala Zetochy (Okružní čp. 549, Zubří), Josefa Adamce (Porubky čp. 280, Zubří), Josefa a Antonie Zelenkových (Zašová čp. 141), Josefa Stromšika (Zašová čp. 39), Františka Drozda (Zašová čp. 129), Adolfa Adamce (Porubky 277, Zubří), Jana Fabiána (Šafránová čp. 128, Zubří), Marie Holíšové a Bohumila Holíše (oba Porubky čp. 281, Zubří), Rudolfa Soviara, Josefa Španihela, Františka

Macháčka, Františka Hanáčka, Františky Porubové a Otakara Ranny (MZA – SOKA Vsetín, fond Okresní úřad Valašské Meziříčí, inv. č. VS0694 a inv. č. VS0695, Sčítání lidu Zašová 1921; MZA – SOKA Vsetín, fond Okresní úřad Valašské Meziříčí, inv. č. VS0647 a inv. č. VS0648, Sčítání lidu Zubří 1921).

Obr. 5: Pomník hajného Dořičáka v lese. Foto Š. Anlaufová, 2023. |

Na základě tíživých důkazů a svědeckých výpovědí byli Alois Fabián a Josef Frydryšek dne 5. 11. 1924 odsouzeni krajským soudem v Novém Jičíně k trestu smrti oběšením, ztrátě volebního práva a zabavení zbraní, což bylo v té době běžným způsobem vykonání spravedlnosti za takto brutální zločin. S tímto verdiktem se však nehodlal smířit ani jeden z nich a v zoufalé snaze zachránit si život podali odvolání k Nejvyššímu soudu, ve kterém proces označili za zmatečný (ZAO, fond Krajský soud Nový Jičín, inv. č. 56, Obžalovací rejstřík pro rok 1922–1925).

Alois Fabiánovi byl 5. 5. 1925 Nejvyšším soudem zamítnut jeho odvolací pokus a rozsudek nad ním nabyl právní moci. Fabián byl odsouzen za vraždu, krádež a nedovolené ozbrojování. Poslední nadějí na záchranu života byla žádost o prezidentskou milost. Dne 14. 7. 1925 prezident Tomáš Garrigue Masaryk jeho žádosti vyhověl a trest smrti změnil na doživotní těžký žalář ve věznici Mírov. Součástí trestu byla pravidelná izolace v temnici vždy v době výročí zločinu a jeden nucený půst každé čtvrtletí (ZAO, fond Krajský soud Nový Jičín, inv. č. 62, Záznam obžalob z roku 1924).

Dne 4. 8. 1925 byl šestadvacetiletý Alois Fabián převezen z věznice krajského soudu v Novém Jičíně do trestnice Mírov (ZAO – SOkA Olomouc, fond Trestnice Mírov, inv. č. 69, Index vězňů). Při přijetí do věznice bylo zaznamenáno, že Fabián trpí chudokrevností a křečovými žilami (ZAO – SOkA Olomouc, fond Trestnice Mírov, inv. č. 33, Přírůstkový protokol vězňů). Jeho vězeňský spis se bohužel nedochoval, a tak informace o jeho dalším pobytu za mřížemi chybí (ZAO – SOkA Olomouc, fond Trestnice Mírov, kartony 59–60, spis chybí).

Zřejmě někdy po druhé světové válce byl Alois Fabián propuštěn na svobodu a vrátil se zpět do Zašové. Podle vzpomínek Tomáše Daňka, pamětníka ze Zašové, pracoval Fabián v roce 1956 na novém krovu stodoly u Daňkových rodičů (Zašová čp. 244). Pamatuje si, jak paní Daňková tehdy vyčinila svému muži, že si na práci najal vraha a nechal ji samotnou s jejich dětmi v takové společnosti. Dále je známo, že v letech 1971–1973 byl Alois Fabián zaměstnán jako vrátný v JZD Pokrok Zašová. Tuto skutečnost potvrdila paní Jana Stodůlková z Veselé (vnučka hajného Jana Martínka ze Zašové), která v uvedeném družstvu působila mimo jiné jako mzdová účetní a s Fabiánem se mnohokrát setkala. Alois Fabián dožil u své dcery Emilie v Zašové (čp. 426), kde 15. 3. 1977 zemřel. Pohřben je na místním hřbitově (horní část, 24. řada vlevo), kde jeho příběh končí (Obr. 6).

Josef Frydryšek (Obr. 7) měl již před vraždou hajného Dořičáka bohatou kriminální minulost, která však naplno vyšla najevo až během vyšetřování této tragické události. Frydryšek byl odsouzen za nedovolené ozbrojování a krádež, k níž došlo v roce 1922, kdy v Žilině odcizil vojenské bodlo. Další přestupek spáchal v roce 1923, kdy společně s Bohumilem Holíšem upytlačil srnu v Zubří. Jeho nejzávažnější čin však přišel v roce 1924, kdy se společně s Aloisem Fabiánem podílel na vraždě a okradení hajného Ludvíka Dořičáka. Jak již bylo zmíněno, Josef Frydryšek se po vynesení rozsudku odvolal k Nejvyššímu soudu kvůli údajným procesním chybám. Jeho odvolání bylo částečně vyslyšeno a byla mu položena dodatečná otázka, zda vraždu spáchal pod nátlakem. Avšak i při novém soudním řízení byl 22. 10. 1925 potvrzen původní rozsudek trestu smrti. Frydryšek následně požádal o milost prezidenta republiky. Dne 25. 5. 1927 prezident Tomáš Garrigue Masaryk vyhověl Frydryškově žádosti a zmírnil jeho trest na doživotní těžký žalář ve věznici Mírov, podobně jako tomu bylo

Obr. 6: Hrob Aloise Fabiána a jeho rodiny v Zašové. Foto Š. Anlaufová, 2024. |

v případě Aloise Fabiána. Součástí trestu byl pravidelný pobyt v temnici během vý-
ročí zločinu a jeden půst každé čtvrtletí.

Obr. 7: Fotografie Josefa Frydryška. Zdroj: SOA v Hradci Králové, fond Trestnice Valdice, kart. 490, inv. č. 547, č. spisu 1721.

Dne 22. 3. 1927 se tehdy třicetiletý Josef Frydryšek pokusil probouráním zdi o útěk z věznice krajského soudu v Novém Jičíně. Následně byl dne 24. 6. 1927 převezen do věznice Mírov (ZAO – SOkA Olomouc, fond Trestnice Mírov, inv. č. 69, Index vězňů), kde byl při přijetí shledán zdravotně zcela způsobilým (ZAO – SOkA Olomouc, fond Trestnice Mírov, inv. č. 33, Přírůstkový protokol vězňů). Dále byl 20. 4. 1928 přemístěn do věznice v Leopoldově, kde setrval až do listopadu 1939, kdy se jeho zdravotní stav kvůli pokročilé tuberkulóze výrazně zhoršil. Z tohoto důvodu byl převezen do trestnice pro mladistvé a choré vězně ve Valdicích. V roce 1940 byl zařazen do pracovního oddílu v lese pod Kumburkem (okr. Semily), odkud společně s dalším vězněm dne 13. 4. 1940 uprchl (Obr. 8). Oba byli 15. 4. 1940 dopadeni a vráceni zpět do věznice (KAFKOVÁ 2007, 30). Za tento útěk byl Josef Frydryšek potrestán jedním měsícem samovazby s okovy, bylo mu uděleno 12 půstů a 12 tvrdých loží, na půl roku mu byly odejmuty všechny výhody a musel uhradit náklady spojené s útekem.

Č.j. 750/40.

Ve Valdčicích dne 13.dubna 1940.

Valdčický ústavní

súv. onk. 111111

Z a t y k a š

Jednotlivci v trest. z. 111111

Jednotlivci v trest. z. 111111

Jednotlivci v trest. z. 111111

Ředitelství ústavu pro mladistvé provinilce a choré vězně ve
Valdčicích u Jičína vydává satykač na trestance Josefa F r y d r ý š e
k a , který uprchl dne 13.dubna 1940 z pracovního oddělu trestaneckého
v lese pod Kumburkem okr.Lomnice n./P.

Ředitelství ústavu žádá o zahájení pátrání poprchlíkovi a podá
ní zprávy o výsledku a v případě dopadení, dopravení jmenovaného do
zdejšího ústavu.

J m é n o : Josef F r y d r ý š e k
Narozený : 17.října 1896 v Ústí ,okr.Hranice

Příslušný : Ústí, okr. Hranice na Moravě

Stav a zaměstnání: ženatý , zednický pomocník

Poslední bydliště: Záhová, okr.Valaš.-meziríčí

Odsouzen: krajským soudem porotním v Novém Jičíně ze dne
22.10.1925, č. tk VI 290/24 k trestu doživotního těžkého žaláře,

Popis osoby :

Velikost 164 cm, tel.konstrukce prostřední, -rozpětí 174 cm

čelo : nízké ,obličej : podlouhlý , -barva obličeje: zaravá

vlasý : černé, obočí: tmavé , - oči : hnědé,

nos : špičatý, - ústa: souměrná, vous: knírek,

brada: kulatá, -zuby defektní, řeč: česká

Zvláštní znamení nemá-

Odív: uprchl v trestaneckých halinových šatech které mají ústav, znač.
č. 814 ,prádlo č. 547. s ústavní obuvi.

Rodiče bydlí v Záhově okr.Val.-meziríčí.

Směr útoku-Nová Paka.Jmenovaný uprchl ve společnosti spolutrestance
Karla Halaty.

Ve valdčicích dne 13.dubna 1940.

Přednášející ústavu :

vl.r. *Karl*

1 podobenka.

Obr. 8: Zatykač Josefa Frydryška, který uprchl z vězeňské práce v lese. Zdroj: SOA v Hradci Králové, fond Trestnice Valdice, kart. 490, inv. č. 547, č. spisu 1721.

Josef Frydrýšek se během svého vězeňského pobytu opakovaně snažil o obnovu soudního procesu, avšak tyto pokusy zůstaly bez výsledku. V roce 1941 byl v jeho slavníku objeven a zabaven dopis, který měl být načerno odeslán jeho příteli, stoláři Michalu Zetochovi ze Zubří (Okružní čp. 549) a jeho bratrovi Josefovi (Porubky čp. 279, Zubří). V tomto dopise Frydrýšek žádal o pomoc při obnově procesu prostřednictvím falešné výpovědi, kterou bratrům Zetochovým předepsal a zamýšlel ji použít k ovlivnění svého případu. Dne 4. 12. 1941 se Frydrýšek rozhodl požádat o milost a propuštění tehdejšího prezidenta Emila Háchu, ale svou žádost již 19. 12. stáhl. Jeho zdravotní stav se mezitím nadále zhoršoval, což vedlo k tomu, že nakonec dne 29. 10. 1943 podlehl tuberkulóze ve Valdicích. O úmrtí Josefa Frydrýška byl informován jeho otec Jan Frydrýšek telegramem v následujícím znění: „*Syn Josef zemřel – oznamte zda přijedete na pohřeb dne 1. 11. 1943 v 11 hod.*“ Josef Frydrýšek byl za přítomnosti svého otce pohřben na valdickém trestaneckém hřbitově. V pozdějších letech byl vězeňský hřbitov zrušen a následně zaorán.

Alois Fabián a Josef Frydrýšek se dopustili činu, který navždy změnil osud několika rodin. Svým krutým jednáním připravili Ludvíka Dořičáka o život, čímž způsobili ztrátu a zármutek jeho mladé rodině. Avšak vlna utrpení, kterou jejich čin rozpoutal, nezůstala omezena pouze na nejbližší oběti. Důsledky jejich skutku brzy pocítili i jejich vlastní blízcí. V malé vesnici, kde každý znal svého souseda, znamenala příbuznost s vrahem hanbu a vyloučení z komunity, které museli jejich rodinní příslušníci po dlouhá leta snášet.

Z dopisů Josefa Frydrýška se dozvídáme mnoho o osudech jeho rodiny. Jeho rodiče opustili Zašovou a vrátili se do Ústí u Hranic (čp. 10). Josefova manželka Justina, rozená Vaníčková (* 30. 4. 1899 – Horní Bečva čp. 51; ZAO, fond Sbírka matrik Severomoravského kraje, inv. č. 2245, sig. VM IV 10. Rodná matrika horní Bečva, 1889–1902, 240), však zůstala sama v Zašové s roční dcerou Marií (* 13. 5. 1923 – Porubky čp. 277, Zubří.; ZAO, fond Sbírka matrik Severomoravského kraje, sig. VM XIII 16. Rodná matrika Zubří, 1915–1927, 183). Bez podpory a s mužem ve vězení, navíc s cejchem vraha, putovala od jedné služby k druhé a snažila se zajistit střechu nad hlavou a obživu pro sebe i své dítě. Přestože ve vesnici nebyla přijímána s otevřenou náručí, její pracovitost a dobrá povaha jí nakonec vždy umožnily najít práci a útočiště. Později i ona opustila Zašovou a na nějakou dobu také svou dceru, kterou nemohla mít v novém zaměstnání u sebe. Frydrýškova dcera Marie, poznamenaná osudem stejně jako matka, začala pracovat od útlého mládí. Sloužila v různých domácnostech – ve Valašském Meziříčí, ve Veselé – kde se v roce 1945 provdala za Jaroslava Pavláta. Rodina Josefa Frydrýška mu jeho čin odpustila a nevyčítala jej, přestože na ni uvalil tíživé břemeno, které její členové nesli po celý svůj život.

Z dochovaných vzpomínek pamětníků víme, že Božena Fabiánová, rozená Vašátová (* 21. 8. 1900 – Zašová čp. 101; ZAO, fond Sbírka matrik Severomoravského kraje, inv. č. 13160, sig. VM XII 11. Rodná matrika Zašová, 1892–1913, s. 218), manželka Aloise Fabiána, rovněž čelila mnoha těžkostem. Zůstala sama s tříletou dcerou Emilií v Zašové (* 19. 9. 1921 – Zašová čp. 174; ZAO, fond Sbírka matrik Severomoravského kraje, sig. VM XII 12. Rodná matrika Zašová, 1914–1941), a obě byly často terčem posměchu a odsudků. Emilie se roku 1939 provdala v Zašové za Jana Krčmáře

(* 8. 3. 1917 – Zašová čp. 40), jenž byl v roce 1971 jmenován předsedou Místního národního výboru (FIŠER A KOL. 2020, 62). Rodiny a lidé spojení s tragickými událostmi z roku 1924 v uvedeném regionu stále žijí, avšak z etických důvodů nejsou v tomto článku uváděna jejich jména, ani jiná vodítka umožňující jejich bližší identifikaci.

Dobové prameny a odraz tragédie v pozdější literatuře

Předkládaný příběh je rekonstrukcí historických událostí, opírající se o dobové prameny a záznamy, které poskytují nezbytný rámec pro jeho pochopení. Cílem článku není pouze připomenout dávnou tragédii, ale také napravit četné chyby a omyly, které se objevily jak v dobovém tisku, tak v pozdější literatuře.

V dobovém tisku se vyskytovaly různé drobné nepřesnosti (např. chybně uvedená jména), avšak popis události víceméně odpovídal skutečnosti. Tyto nepřesnosti si lze vysvětlit obtížnou dostupností informací v té době nebo prostým spěchem, kdy se noviny snažily informovat o senzaci co nejdříve. Vzniklé chyby jsou pak při práci s prameny nepřijemné, ale snad omluvitelné okolnostmi.

Březnové události z roku 1924 vzbudily značnou pozornost a byly v dobovém tisku uveřejněny hned několikrát. První zpráva vyšla 16. 3. 1924 v Československém denníku pod titulkem „Hajný oběť svého povolání“, kde byl na straně č. 4 poprvé popsán tragický osud mladého hajného (obr. 9). Ještě téhož dne, 16. 3. 1924, přinesly Lidové noviny další informace, tentokrát pod titulkem „Zákeřná vražda“, která se objevila na straně 5. O tři dny později, 21. 3. 1924, se k události vrátil týdeník Palacký, který ve svém článku „Vražda hajného v Zubří“ nejen popsal průběh vraždy, ale také uvedl jména pachatelů, Aloise Fabiána a Josefa Frydrýška. Tento článek se objevil rovněž na straně 5. Dne 22. 3. 1924 přispěly také Noviny zpod Radhoště, které v sloupku „Ze Zubří“ popsaly vraždu a pohřeb hajného Dořičáka. Důležitý posun ve vyšetřování vraždy zaznamenal týdeník Palacký ve vydání z 18. 4. 1924, kde na straně 4 informoval o vyřešení případu a dopadení viníků. Závěrečnou kapitolou příběhu bylo odsouzení vrahů Aloise Fabiána a Josefa Frydrýška k trestu smrti, což bylo publikováno rovněž v týdeníku Palacký dne 14. 11. 1924 v článku „Vražda hajného v Zubří“ na straně 5. Tento sled událostí, jak jej zachytil dobový tisk, poskytuje nejen podrobný popis vraždy a jejího vyšetřování, ale také nabízí cenný pohled na tehdejší veřejný zájem o kriminální případy a jejich mediální zpracování.

V případě pozdějších literárních zpracování je však situace poněkud jiná. Jejich autoři totiž zacházejí s fakty velmi volně a zde již můžeme nepřesnosti těžko omluvit spěchem. Někdy je uváděný popis událostí dokonce natolik odlišný, že je až obtížné ztotožnit jej s nějakou konkrétní historickou skutečností. Vysvětlit to lze různými způsoby a lze předpokládat, že autoři těchto textů neusilovali o přesný historický výklad, ale jen o zajímavý příběh z Beskydských lesů. Bohužel tím vzniklo několik poměrně zavádějících výkladů a původní historická událost se začala ztrácet v mlze literární fantazie (srov. STAVINOHA 1983, 39–41; KROP 2003, 177–184; SOBOTKA 2007, 40–48; JANEČKA 2010, 53–54). Příběh hajného Dořičáka tak může být dobrým příkladem, jak se jednotlivé prameny mohou rozcházet a jak při rekonstrukci historických událostí nelze spoléhat na literárně zpracované příběhy.

Oběť svého povolání.

Hajný ubodán k smrti.

(Pův. zpr.) Ve čtvrtek 13. t. m. vzrušeno bylo Zubří u Rožnova příšerným nálezem. Hajný Ludvík Dořičák ze Zubří nalezen byl na hranici obcí Zubří a Zašová nedaleko od lidských obydlí zavražděn. Byl ubodán k smrti ranami do hlavy a krku. Tvář jeho byla strašně zohavena. Vrah, patrně nělaký pytlák, nebyl dosud dopaden. Četnictvo horečně po něm pátrá.

Železniční katastrofa v Indii.

Vítr shodil 5 vozů do řeky. — 50 mrtvých a 53 raněných.

Z Delhi, 15. března. (Čtk.) Na železničním mostě u Bareilly byl zachvácen vlak cyklonem. 5 vozů sřítlo se do řeky, 50 osob bylo usmrceno a 53 raněno.

Obr. 9: Článek v dobovém tisku zmiňující se o vraždě hajného Dořičáka.
Zdroj: Československý denník VI, 16. 3. 1924, č. 65: „Oběť svého povolání“, 4.

Závěr

Tragická událost Ludvíka Dořičáka se nesmazatelně vryla do paměti místních obyvatel a stala se součástí zdejších legend i vzpomínek. I přes uplynulou dobu je díky dochovaným záznamům a paměti místních obyvatel stále možné rekonstruovat původní příběh, který je v mnoha ohledech ještě zajímavější, než jeho pozdější literární zpracování. Osud hajného, symbolicky připomínaný kamenným pomníkem stojícím na místě jeho smrti, je svědectvím o statečnosti muže, který zasvětil svůj život ochraňování valašských lesů, ale také připomínkou těžkého života na Valašsku v dobách první republiky.

Archivní prameny

Moravský zemský archiv (MZA) – Státní okresní archiv ve Vsetíně (SOkA Vsetín), fond Okresní úřad Valašské Meziříčí, inv. č. VS0694, Sčítání lidu Zašová 1921, čísla popisná 1–140.

Moravský zemský archiv (MZA) – Státní okresní archiv ve Vsetíně (SOkA Vsetín), fond Okresní úřad Valašské Meziříčí, inv. č. VS0695, Sčítání lidu Zašová 1921, čísla popisná 141–263.

Moravský zemský archiv (MZA) – Státní okresní archiv ve Vsetíně (SOkA Vsetín), fond Okresní úřad Valašské Meziříčí, inv. č. VS0647, Sčítání lidu Zubří 1921, čísla popisná 101–200.

Moravský zemský archiv (MZA) – Státní okresní archiv ve Vsetíně (SOkA Vsetín), fond Okresní úřad Valašské Meziříčí, inv. č. VS0648, Sčítání lidu Zubří 1921, čísla popisná 201–300.

Státní oblastní archiv v Hradci Králové (SOA Hradec Králové), fond Trestnice Valdice, kart. 490, inv. č. 547, č. spisu 1721.

Zemský archiv v Opavě (ZAO), fond Krajský soud Nový Jičín, inv. č. 56, Obžalovací rejstřík pro rok 1922–1925

Zemský archiv v Opavě (ZAO), fond Krajský soud Nový Jičín, inv. č. 62, Záznam obžalob z roku 1924.

Zemský archiv v Opavě (ZAO), fond Sběrka matrik Severomoravského kraje, inv. č. 2245, sig. VM IV 10. Rodná matrika Horní Bečva, 1889–1902.

Zemský archiv v Opavě (ZAO), fond Sběrka matrik Severomoravského kraje, inv. č. 13160, sig. VM XII 11. Rodná matrika Zašová, 1892–1913.

Zemský archiv v Opavě (ZAO), fond Sběrka matrik Severomoravského kraje, sig. VM XII 12. Rodná matrika Zašová, 1914–1941, dosud uložená na Matričním úřadě v Zašové.

Zemský archiv v Opavě (ZAO), fond Sběrka matrik Severomoravského kraje, sig. VM XIII 16. Rodná matrika Zubří, 1915–1927, dosud uložená na Matričním úřadě v Zubří.

Zemský archiv v Opavě (ZAO), fond Sběrka matrik Severomoravského kraje, inv. č. 2363, sig. VM XIII 8. Rodná matrika Zubří, 1881–1896.

Zemský archiv v Opavě (ZAO), fond Sběrka matrik Severomoravského kraje, inv. č. 13644, sig. VM XIII 24. Úmrtní matrika Zubří, 1914–1944.

Zemský archiv v Opavě (ZAO) – Státní okresní archiv v Olomouci (SOkA Olomouc), fond Trestnice Mírov, inv. č. 69, Index vězňů.

Zemský archiv v Opavě (ZAO) – Státní okresní archiv v Olomouci (SOkA Olomouc), fond Trestnice Mírov, inv. č. 33, Přírůstkový protokol.

Tištěné prameny

ANLAUFOVÁ, Š.: Sto let od tragédie v lesích pod Ostrým. Zuberské noviny XXXIII, 25. 2. 2024, č. 368, 11–14.

Cestou budování socialismu? In: FIŠER, Z. A KOL., 2020: Zašová v proměnách časů. Zašová, 241–307.

Československý denník VI, 16. 3. 1924, č. 65: „Oběť svého povolání“, 4.

Obživa a zaměstnání v Zašové. In: FIŠER, Z. A KOL., 2020: Zašová v proměnách časů. Zašová, 365–401.

JANEČKA, K. 2010: Kronika Římskokatolické farnosti Zubří. Zubří.

KAFKOVÁ, A. 2007: Věznice Valdice v období Protektorátu Čechy a Morava (1939–1945). In: Historická penologie 3/2007, 23–41.

KROP, V. 2003: Pytláci v Zadních horách. Český Těšín.

Lidové noviny XXXII, 16. 3. 1924, č. 138: „Zákeřná vražda“, 5.

Noviny zpod Radhoště XXVI, 1924, 22. 3., č. 12: „Ze Zubří“, 5.

Palacký, Pokrokový týdeník z Valašska XIIIa, 21. 3. 1924, č. 12: „Vražda hajného v Zubří“, 5.

Palacký, Pokrokový týdeník z Valašska XIIIb, 18. 4. 1924, č. 16: „Vražda hajného Dořičáka“, 4.

Palacký, Pokrokový týdeník z Valašska XIIIc, 14. 11. 1924, č. 46: „Vražda hajného v Zubří“, 4. vězňů.

SOBOTKA, R. 2007: Pytláci v Beskydech. Líbeznice.

STAVINOHA, F. 1983: Podbeskydské pastorále. Praha.

ŠTÍKA, J. 2018: Lidová strava na Valašsku. Rožnov pod Radhoštěm.

Internetové zdroje

Historie obce Zašová, Veselá a okolí: Dostupné z <http://historie.zasova.info/subdom/historie/frantisek-can/>, [cit. 2024-6-20].